

Aluselt
1 + 2
23.05.83.

5 lk

Eesti NSV Ministeeriumi Nõukogu

Informatsioon looduskaitsehariduse ja -kasvatuse
olekorrast Eesti NSV üldhariduskoolides.

Looduskaitsehariduse ja -kasvatuse tõhustamise eesmärgil on üldhariduskoolidele välja antud mitmesuguseid materjale, mis juhivad õpetajaid pöörama vajalikku tähelepanu õpilase ja looduse vahetute seoste tihendamisele. Selleks on välja antud spetsiaalsed metoodilised materjalid vaatluste ja katsete korraldamise, kivimite ja maavarade tundmaõppimise kohta ning soovitusel looduse õpperadade kavandamiseks ning kasutamiseks õppe- ja klassivälises töös. Sellele lisanduvad vastavad täiendused õppeainete õpetamise metoodilistes juhendites ja käsiraamatutes (loodusõpetus, bioloogia, geograafia, keemia, füüsika jt.). Koolid on varustatud loodusvaatluste seinatabelitega (loodusõpetus I-IV klass), mis täpsustavad vaatluste temaatikat ja võimaldavad vaatlusi korraldada programmile vastavalt.

Looduskaitsealase töö korraldamise kogemusi on õpitud tundma enamikes õppeainetes. Nendest on esitatud ülevaade artiklite kogumikus "Looduskaitse ja kool".

Suurt tähelepanu on pööratud õpilaste ökoloogilise kõlbluse kasvatamise probleemile. Eesti NSV Pedagoogika Teadusliku Uurimise Instituudi poolt korraldatud uurimuste põhjal on valminud metoodilised abimaterjalid "Loodusesse suhtumise kasvatamine I-IV klassis" ja "Õpilaste kõlbeline kasvatamine NSV Liidu geograafia õpetamisel (ilmuvad 1984.aatsal).

Koostamisel on metoodiline juhend looduskaitsealase töö korraldamiseks üldhariduskoolis, milles võetakse vaatluse alla nii kohustuslik kui ka klassivälise töö vormid, meetodid ja võtted.

Programmide, õpikute jm. õppekirjanduse täiustamisel on pööratud suurt tähelepanu looduse ja inimese suhete probleemile. Üksikasjalikult on toodud välja loodusvarade ratsionaalse kasutamise ja looduskeskkonna kaitse küsimused bioloogia, geograafia, loodusõpetuse, keemia jt. ainete programmides. Nõukogude riigi õiguse aluste programmi on lülitatud looduskaitse õiguslike normide tundmaõppimine. Geograafia ja bioloogia programmis on ette nähtud loodusharulduste käsitlemine.

PEDAGOGIKA
ARHIIVMUSEUM
FOND K 46837

Geograafias nähakse ette maastikuhoolduse probleemide tundmaõppimist. Esimene kokkuvõte inimese ja looduse suhetest tehakse programmi järgi IV klassi loodusõpetuses, teine kokkuvõte NSV Liidu geograafia kursuse raames, kolmas - üldbioloogias ja ühiskonnaõpetuses.

Loodusteaduslike ainete programmid näevad ette süstemaatilisi loodusvaatlusi ja välitöid (ekskursioonidel), mille raames õpilased peavad õppima tundma loodusobjekte ja -nähtusi ning nende seoseid, aga ka looduse ja inimese vahet, tootmise mõju loodusele ning looduse kaitsmise abinõusid.

Humanitaarainete programmides on pööratud tähelepanu loodusele kui emotsioonide allikale.

Vastavalt täiustatud programmidele on ümber töötatud ka õppekirjandus. Looduskaitse aspekti on suurendatud loodusõpetuse, bioloogia, keemia ja geograafia õpikutes. Neis on looduse ja inimese vahet käsitletud lähtuvalt koduvabariigis valitsevast olukorrast ning suunatud õpilaste ökoloogilise kõlblusteadvuse kujunemist sihipäraselt. Eriti väärib märkimist üldistused, mida tehakse teatud õppeainete tsükli lõpul (näiteks IV klassis loodusõpetus, VII-VIII klassis Eesti NSV geograafia).

Lisaks õpikule kasutatakse Eesti NSV üldhariduskoolides töövihi- kuid, jaotusmaterjale jm. vahendeid, mis võimaldavad sügavamalt õppida tundma loodust ja selle kaitsmist. Loodusteaduslike ainete (loodusõpetus, bioloogia, geograafia) töövihikutes on ette nähtud looduse vaatlused (objektide ja nähtuste loetelu, vaatluse korraldamise juhendid, kokkuvõtete kavad jne.). Neis on esitatud välitööde juhendid, juhendid tootmisettevõtete tundmaõppimiseks jmt., mis suunavad õpilasi iseseisvalt uurima loodust, selle kasutamist ja kaitsmist. Loodusesse suhtumise kujundamise otstarbel on koostatud V klassi geograafia lugemik (ilmub 1983.a.). Samal eesmärgil on kavandatud koostada lugemik Eesti NSV looduse kohta. Looduskaitsehariduse andmist

soodustab ka Eesti NSV looduskaitsekaart.

Seoses 6-aastaste laste õpetamisega on koostatud ümbritseva elu ja looduse kursuse programm ning metoodiline juhend, mis ilmuvad 1983.a. Sama kursuse õpetamiseks on valminud looduslaste lauamängude komplekt.

Õpilasi lähendavad loodusele ka mitmesugused õppefilmid. Stuudio "Tallinnfilm" on koole varustanud õppefilmidega looduse aastaajalistest muutustest, metsloomadest, lindudest, taimekooslustest, Läänemere jne. Nendes õppefilmides, milles põhiteemaks on inimese tootev tegevus (filmid "Eesti NSV toiduainetootõustus", "Eesti NSV loomakasvatus", "Eesti NSV kergetootõustus", "Eesti NSV ehitusmaterjalitootõustus" jt.), on tähelepanu pööratud ka looduse kaitsmisele. Lähiaastatel on planeeritud õppefilmide tootmine Eesti NSV looduskaitsealade kohta.

Et süvendada looduskaitsehariduse andmist, on välja antud vasta-va fakultatiivkursuse programm. See haarab taime- ja loomariigi kaitse probleeme. Käesoleval ajal on kavandatud koostada sellise fakultatiivkursuse programm, mis haarab keskkonnakaitse, maastikuhoolduse, loodusvarade ratsionaalse kasutamise ja loodusharulduste kaitse küsimusi terviklikult. Looduskaitseline suund domineerib ka fakultatiivkursuses "Metsanduse alused". Praktilist käitumist looduses käsitleb üksikasjalikult fakultatiivkursus "Matkamise alused". Selle kursuse kohta on ilmunud ka õpik. Looduskaitse probleeme koduvabariigis käsitletakse süvendatult fakultatiivkursustes "Eesti NSV looduslikud tingimised" ja "Eesti NSV rahvamajandus" (viimase kohta on ilmunud õpik ja metoodiline juhend).

Looduskaitsehariduse ja -kasvatuse tõhustamiseks õppeainete õpetamise kaudu on võetud aluseks kontseptsioon looduse, inimese ja ühiskonna ühtsusest. Vastavate täiustuste aluseks on olnud eriti järjepidevuse ja ainetevaheliste seoste põhimõte. Ühelt poolt on püütud luua paremaid võimalusi õpilaste looduslaste teadmiste süvendamiseks, teiselt poolt õpilaste sellise suhtumise kujundamiseks loodusesse, mida nõuab igalt kodanikult NSV Liidu Konstitutsioon.

19. V 83

afk

~~Klassiväline looduskaitsetegevus Eesti NSV-s~~

Juba aastaid toimub vabariigi koolide vaheline võistlus "Kaitseme loodust". Võistlusse on haaratud kõik vabariigi koolid. Võistlust juhib vabariiklik komisjon rajoonikomisjonide kaudu. Vabariiklikku komisjoni kuuluvad esindajad ELKNÜ Keskkomiteest, ENSV Haridusministeeriumist, ENSV Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumist, ENSV Ministrite Nõukogu Riiklikust Kutsehariduse Komiteest, ENSV Metsamajanduse ja Looduskaitse Ministeeriumist, ENSV Põllumajanduse Ministeeriumist, Eesti Kalurikolhooside Vabariiklikust Liidust, ENSV Jahimeeste Seltsist, ENSV Looduskaitse Seltsist, Ida-Balti Basseini Kalavarude Kaitse ja Taastamise ning Kalapüügi Reguleerimise Valitsusest ja ENSV Noorte Loodusesõprade Majast.

Võistluse eesmärgiks on õpilastes loodusesse suhtumise kujundamine, konkreetsete looduskaitsealaste ülesannete täitmine ja kodukoha looduse tundmaõppimise ning kaitsmise stimuleerimine. Koolide looduskaitse tegevuse hindamisel arvestatakse tegevust kooli maa-alal, koduümbruses ja koolimetskonnas; loodusesõprade ringide tegevust, konkursside, viktoriinide ja temaatiliste ürituste korraldamist.

Õpilased osalevad aktiivselt parkide ja haljasalade korras- tamisel, õpilaste hooldada on ca 1500 ha haljasalasid. Looduskaitse eeskirjade täitmist kontrollivad roheline ja sinine patrulli liikmed, kes sooritavad vee- ja kalakaitse ning metsavalve patrullkäike.

Looduskaitsealase suunitlusega loodusesõprade ringid on 350 koolis, 123 koolis viiakse läbi looduskaitse ja metsanduse fakultatiivkursusi. Õpilased osalevad Noorte Looduskaitse Rahvaülikoolide töös.

Loodusteemalistest üritustest korraldatakse kõige enam looduskaitse päevi, rohkesti toimub agitbrigaadide loodusteemalist esinemisi. Õpilased osalevad joonistuste, plakatite ja kirjandite konkurssides, lahendavad viktoriine loodusest ja annavad välja loodusteemalisi seinalehti.

Omaette suur tööloik on koolimetskondade tegevus. Vabariigis on 78 koolimetskonnaga kooli, kelle hooldada on ligi 16 000 ha metsa. Lisaks sellele on metskonnata koolide šefluse all üle 800 ha metsa.

koj up spitsnosta
saxogut

Koolinoored rajavad uut metsa, hooldavad ja täiendavad eelmiste aastate metsakultuure, töötavad taimlates ja puukoolides, korjavad kübisid ja tammetõrusid, valmistavaad ja puhastavad lindude pesakaste, varuvad ulukitele lehisvihtu. Koolide juures on rajatud 148 looduseõpperada.

Hea looduskaitsealase tegevusega on silma paistnud Pärnu linna ja rajooni, Tartu rajooni, Kohtla-Järve linna ja rajooni, Võru, Viljandi ja Rakvere rajoonide koolid.

Praegusel ajal töötab ENSV kolmes linnas Tallinnas, Tartus ja Pärnus Noorte Loodusesõprade Maja. Nende majade ringitöö program- mides on arvesse võetud looduskaitse põhimõtteid ning nendes toimub looduse ja looduskaitse süvendatud tundmaõppimine. Majade töösse on haaratud ca 2000 noort. Teistes rajoonides saavad noored loodushuvilised teadmisi Pioneeride Majade loodusesõprade ringides.

Ministri I asetäitja

F. Ojer

Aruselt

68-19-33